

Emnenr. 2.

Fylke: Oppland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Gausdal (v. Gausdal)

Emne: Transport av hval

Bygdelag: Fjell i Fjellheim G. G.

Oppskr. av: F. Fjellheim

Gard:

(adresse): Fjellheim

G.nr. Br.nr. Delkorndebalene 2 bygget

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

paa egen erfaring og del av hval
hval-gjennem arbeidet.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Min ualder heteren tusen 75 års gammel opp. i v. Gausdal
gav meg som oplysnings om fubott og storstatt i fjell.

SVAR

1) Delkorndebalene her i Gausdal har vært at de omme hval hval
kross hval og hvalmenne og smaabruker borte
som hval i reip eller fald
7 gamle dage vor det en masse slatt smok i
et smokken her, men fra 1880 til idag er det mest
utlag til kreaturhval [8]
7 v. Gausdal er det noe anderledes. Der har de
fra gammel tid hat en hel del kjølslatter inne
paa den gamle vestste aser paa bygge sides
av dalen og over mange av disse slattes
slag de den dag idag.

De omme jordbruket holdes selvstendige lengst
paa disse tidslaget
7 gamle dage vor det alminnelig at baade
bønder og smaabruker slo "fintott" el.
fint grass som vokste paa høttingende terre
slatte i fjell. Fintotten ble satt paa men
paa en bestemt måte som larvel saa ut
som et takmørke [9] det stod seg da godt
mot regn og stuggvor i lang tid

Denne slatt ble det slutt med omkring
1905
Det vor ogsaa vanlig at slaa storr i fjell
Nær det vor borst og hvalen og hvalene
fjor til vor storrer ble at slaa paa isen, derfor
vornek høstarr. Storrer vor bruktes til fjor
og aedles fortrinlig at ha i sengestederne.
Dette ble det ogsaa slutt med i slutten av
fjor og omkring

7 gamle tid kjortes det ogsaa byrken til
kreaturfor fra fjell. Byrken paa fjellene
vor tykkere end paa byrken ved i dalen og
vede som fjor.

1888 korte røyne gaardene i Fjellheim vis.
for best i fjell. Rik røyne oplyste 1890 orone
tak isen hest laante hest paa gaardene
eller de drog vil hval byrken paa Skitjelle
Skitjelle vor det mest umestret og mytthe
redskap en liten smaabruker hadde og
den er mye bruket reida.

2) Her i bygden vor det praktisk full bore
vort spormann om at hval hval eller at
bore det i reip.
Her borer hval i reip med hvaler hval
paa, og det vanlig er at mannen reise
seg med "bore" ved egen hjelp.

3) For tiden ble alt setehoi og hoiel paa
 Kjølskaatene paa hysene paa vinters føre,
 men i de siste aar er det en del som pres-
 ses hoiel i balle og for det hysene med alt
 paa som mer føre.

4) 4.9 gamle dage. Traskenyt slade til hoi-
 kjoring og det brukes de fjoendales i setene
 og paa brakkende gaarder.

fra om kring 1880 kom 4 hyls hoiwognen
 eller oghjelslader som den kaldes her, med og
 med i bruk og use senere ble det laget
 paa kjoring med to hyl og hoi grunder.

Forstilleren paa hylsladeren er knyttet
 av to grunder. For det første med god
 medan mange av dem ble i faren og aften
 ble det bedre sving for forstilleren.

Hjulet som var gjennomsnittet utallige aar
 med for hyl og paa grunderne, ble paa
 sippel er det (i) fra 1880 aar og med
 alle hoielader til som mer bruk her og
 skoning av alle langslader til vintersbruk
 her for skoning under oserne.

Under hoiwognen her brukes man et taug
 taug foran paa sleden. Et langt reip
 (taug) lunder fast bak paa sleden og den
 legges med en hoi taug over lasset
 og snøres til alle

juler (tykk l) Carrek Helder Taugband

Taugen er felst flat under og her
 iunderen en sterk byrkepine foran i sni-
 beste enden og to pinner med litt malle
 reimm bak.

Det lange reip bak paa sleden kaldes
 her "Bak lerne".

5) Her brukes aldri mere end 1 hyl
 for vogn eller slade.

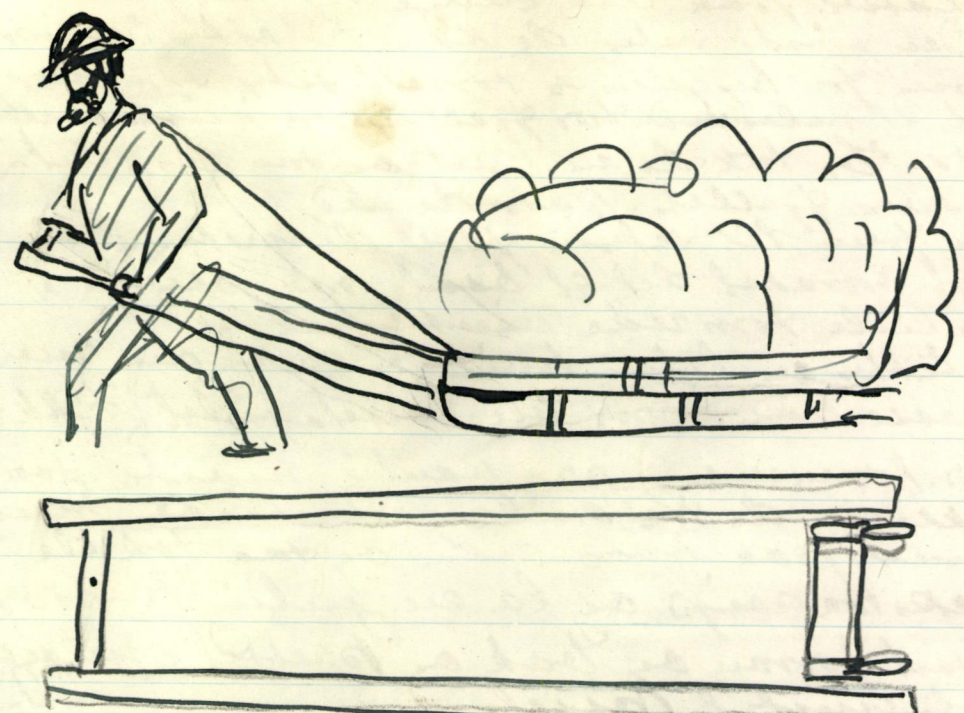
6) Fjellkjoringen, hysene kjoringen av hoi
 fra fjellet var altid det fjoende til med
 glide av korene paa en gaard.

En kjoring 3-4 mil innover til
 setene i det høje Gaasdals vestfjell
 en sprettende kald vakker vinters dag
 var en oplevelse baade for unge og
 aldre fjellkjorer.

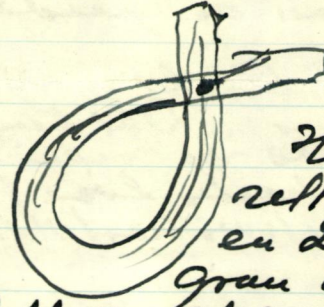
For hoiwognen fra fjellet skulle begyn-
 de med de korene med seg. 1st og 2de
 hoi lass maatte de ha 6) Omlag (tykk l)
 a.v.s. de hyl med slanke og 3 an lang
 smaa byrker de ble knyttet paa det beste
 ved seg og det knyttet i toppen.

Denne Omlag bruktes 3 paa hver side av
 lasset for at ikke hoiel skulde brytes

Kan vel si at man kunne se den
 forstilleren og det alle for vogn

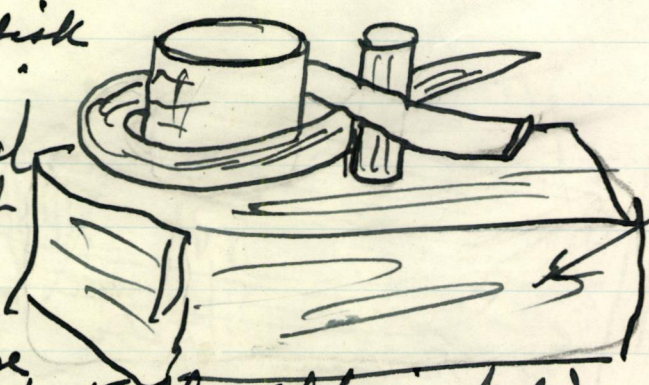
Skjaker eller drag til skikjelke. Dette drag er en forbedring av draget paa ski kjelken. Man drag med begge hendene og sammen brenget over ene skulderen. Man maa legge hele kroppstrykningen i draget. Dette drag er her antagelig fra 80-90 aarene.

Helder (tyll t.)

Helden lages enten av rellvoksen Bjork eller av en 2-3 tommer tyll smau-grau voksel i en leyrkant. Dette er et seigt materiale og naar de vovnes ved ild eller kokes de vand kan de lett baaes.

Enten praktisk Helderlage fra V. Gaudal

Ende var fra Kubbek

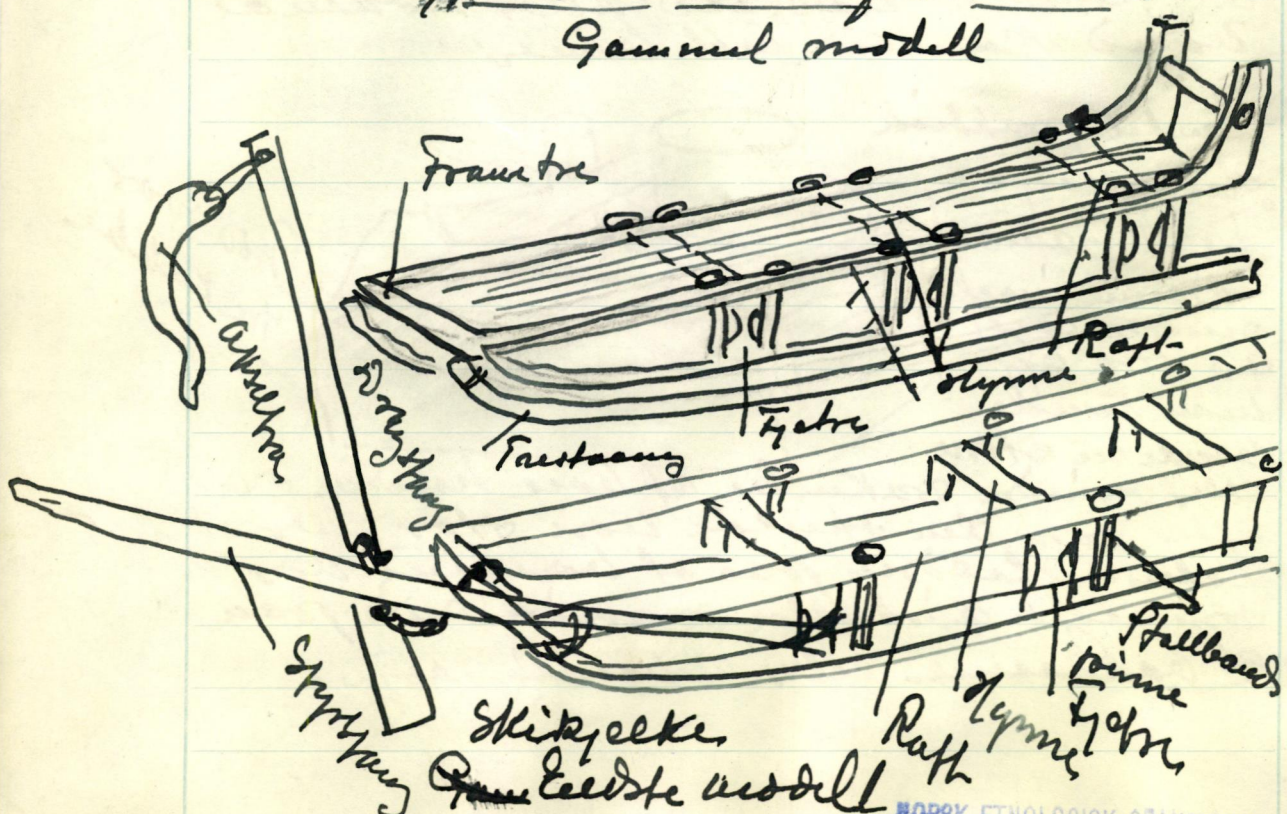
Denne inneer man i laget av tra og man kunde bruke en store eller mindre tra kubber at lage heldene om efter som den skulde vere stor eller liten. Helden paa et bestemt var som regel adskillig mindre end paa et barbeene eller et vaulig reep.

av lasset paa den laenge Krom i snes.
 Den første setes de kom til efter 3 times
 Kroming for bygden og forseth seter som hos
 det hvide set for fjell Krom i uenkelige
 tider. Her tok de en hvil og saa los del-
 inners fjellet. Naor de ved uendagstid
 kom frem til seten godel de bestene og
 snart sporet del et baal paa peisen i
 den lille tomrede tverstøt.
 Etter en lufes hvil og de igang med
 at lese høi. Det ble lasset julestykkel
 (snord sammen) paa vaulig maate, saa
 stakte de de tre om lag einne der saas
 gammel paa hver side og saa tok de
 to ekstra reip og la en julelig tresover
 lasset foran og bak og forestel om lagens
 feot i intil lasset.

Et saterbrøds skal vorr en god
 leuel og saa haardt julest al del ikke
 forkyver seg paa sliden om de ketter
 lasset paa veien tyer og gaer og gaer,
 Dette lover de unge motvare ston.
 Mange gam ble fjell Krommer oversatet
 av voldkombr infalt og mest tom og man
 gam gam vor det i faldet en gammel
 stromer best som get foran og gredde
 al halde veien.

Kom det over mye en ble del grom
 organisert brotning av veien. Det kenne
 de vorr 40-50 bester og 20-30 meier
 De Krom de grom 30 bester lose foran
 og saa ble veien best for hver best som
 kom.

Typisk hai slide fra Gaardal
 Gammal modell

Var stemmer paa en bestemt slæde
 skulde bruges, trængt ved med en
 passelig robjørk og felyd den flat
 paa en seden.

Slæden er sammen kaldt av
 bjørkepinnes med et hode. Stull bæved
 pinnes kaldes de her. Disse pinnes
 gaar gennem væsen og gennem
 stangen under væsen og holdes den
 med fort.

Gamle dage var det et stort forbrug
 av slike stull bæved pinnes og det
 var paa her gaard kvællstobbeid
 at lage slike.

Pinnes er laget av spunkle
 sterke vætraler Bjørk og ofte asp
 i mellem. Den måtte være lettest
 ombygd og sterk.

Paa den elste type vi her har er
 det paa væstre side festet en styrtang
 den er festet slik at den er lett bevæ
 gelig. Paa er det en dragstang den
 er festet med en lenke eller et snor
 i joutreel; og den er det med
 et snor festet et akseltre til at
 legge over skuldren naar man drar.

Denne dragstang er meget bevægelig
 og naar læsset skyves paa selts
 væden den under joutreel og man
 kan da bræuse saa meget man vil

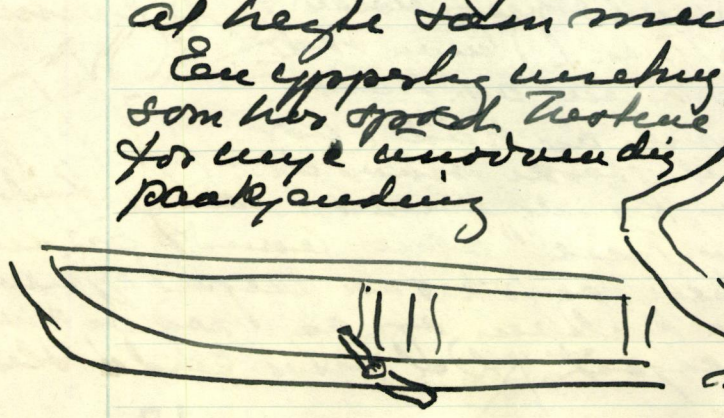
fra 1880-90 er det brukt ogsaa en
 annen anordning at dra med
 det er brukt at dra eller stykes
 som foran nevnt. Dette er en forbedring

fra gammel tid har det her i
 bygden vært brukt en bræuse
 anordning til at sette paa slæde
 mellem væden væden skal høre over
 lass i lange nedfor bakker

Det er en joutklode; to deler til
 at hefte sammen.

En ypperlig anordning
 som her er godt testet
 for en god anordning
 paa joutklode

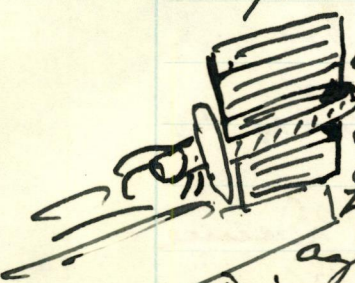
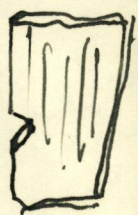
Denne
 klasse
 kaldes
 her Rist
 den er slettet
 brukt overalt.

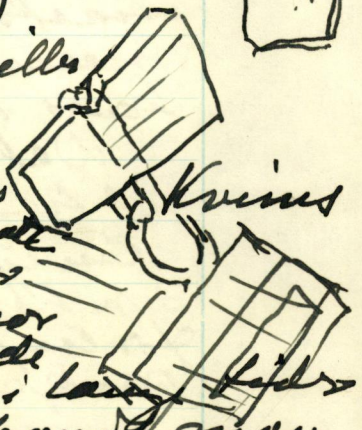
Det var sig selv at alle disse ting
 hvor meget bedre var det at man
 har de rette mængde forhold for at kunne
 bruges. Hundrede år og der efter
 var det den gamle mængde forhold og
 fornu som det ikke vil være muligt
 at for bedre. Pluk er det med alle vedtag
 og alle brugs ting de har på sig dem.
 Og jeg vil ikke om det er for kære
 veddele herfor kan det være godt
 for dem, men det er det samme som
 og jeg vilde selte for på at det
 stender mig inden og med det kære
 og denne første seer dig, da det kunde
 ha en fly deler på seer betvovels,
 jeg har kommet i stude for at om
 de to side og galt som den bedste
 arbejde kom på gale siden, men skal
 ikke seer gætte det.

Enda var det nok en ting.

Naar skyerne til en slæde skal
 festes til sleden omgives man en
 avlang for kærpe som er festet
 til et beslag på træstammen
 (tværtraet på skyerne) gennem
 en jernring som er festet på et
 stænk av træ på sleden og som
 slår man et nyt kæliformet tra,
 stykke av blyok med et hak i
 mid i hængslen og skyerne selte
 vordtely festet. Dette kaldes her
 af "kræms" sleden og dette tra
 stykke kaldes for (kræms)

Reipen er enten av best eller
 stæmp eller de er storne av
 stor stude. Kv, oks eller
 kalgelind. Disse lørreip kaldes
 her "Olreip" (tykk l.) man skal
 agsaa "Kjortømmer" av træer

Disse reip og tømmer av træer var
 meget gode og meget stærke naar de
 var smert og reiel" og kunde bruges i lang tid.
 Naar man skulde kjøre dem, Reie" dem bændt inden
 sleden av reipet i en kælise, og tok saa reipet gennem
 en ring i træet og drog saa kælisen op av træet og smert
 vingen) gik da best med i reipet. Det gælder endda slike
 reip og tømmer i bruk her.